SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLV (39)
Štev. (No.) 2

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
9. januarja 1986

Slovenci naj postanejo reveži

Bratske republike: „Slovenci naj delajo za nas ali pa naj bodo tudi sami reveži!"

Že od srede leta 1985 se v najrazličnejših srbskih, makedonskih, bosanskih in drugih časnikih pojavljajo alarmantne vesti, za koliko da imamo v Sloveniji višje plače kot na primer v Makedoniji; da skratka živimo na njihov račun. Prvi je s to najnovejšo protislovensko gonjo v Jugoslaviji začel beograjski NIN, najrazličnejši pamfleti te vrste pa se še kar nadaljujejo.

Slovenski časniki so nekaj časa dokazovali, kako je s tem v resnici. Dokazovali so nekaj, kar bi pač vsak, ki je le malo samokritičen, lahko sam sprevidel.

Zdaj je to počasi prenehalo in so že stopili v „prvi plan" politiki, ki napovedujejo, da se bodo v prihodnjem letu plače realno spet drastično znižale — v Sloveniji, seveda.

Oglejmo si nekoliko nesmisle, ki jih je v svojih napadih na „slovenske bogatejše" uporabljalo jugoslovansko časopisje, in dejstva, s katerimi mu je do nedavna odgovarjal slovenski tisk. Zanimivo si je to ogledati zaradi neke druge primerjave: grofom so slovenski tlačani v fevdalni dobi dajali desetino; Bosancem, Turkom, Albancem, Srbom, Makedoncem in drugim stricem na Balkanu pa v socialistični dobi dajejo več.

V prvih šestih mesecih leta 1985 je bil dohodek v gospodarstvu na zaposlenega v Sloveniji 140% (če je jugoslovansko povprečje 100%), v Makedoniji, kjer je bil najnižji, pa 59%. Torej je en Slovenec naredil skoraj za tri Makedonce. Pri tem je bila čista plača slovenskega delavca (v razmerju do 100% jugoslovanskega povprečja), 131%, čista plača Makedonca pa 75%. Od kod je prišla Makedončeva plača 75% jugoslovanskega povprečja, ko pa je ustvaril le 59% dohodka? In kako da je bila slovenska plača 131%, pri ustvarjenih 140% jugoslovanskega povprečja?! Številke bi lahko navajali v nedogled in za vsako republiko ali pokrajino posebej.

Fronta, na kateri se je spopadel ves jugoslovanski tisk s slovenskim, je bila torej v visokih slovenskih plačah za „Jugoslovane" in še višji slovenski produktivnosti za Slovence. Z drugimi besedami: na jugu so zagnali vik in krik: „Zakaj imajo v Sloveniji višje plače kot mi?" Iz Slovenije pa so prihajala za normalne ekonomiste čisto nepotrebna pojasnila, da v Sloveniji ustvarimo več, kot imamo, da pa na jugu imajo več, kot ustvarijo. In vse to nič ne pomaga; prihodnje leto naj bi v Sloveniji imeli v odstotkih nižje plače kot letos, v Makedoniji na primer pa višje. Da bodo ob tem v Makedoniji še počasneje delali, je razumljivo, saj vedo, da zanje delajo „pridni Slovenci". In ti pridni slovenski delavci bodo prihodnje leto več delali, zato da bodo v Makedoniji laže živeli...

Morda je to malo karikirano, pa četudi izpade tako, je resničen povzetek dogajanja v zadnjih mesecih, dogajanja, ki se mu pravi bratsko sožitje v jugoslovanski skupnosti. V bratskem sožitju pa morajo biti ali vsi bogati ali vsi berači. Slovenija s svojima dvema milijonoma ljudi pač ne more narediti toliko, da bi bilo ostalih 21 milijonov Jugoslovanov dovolj bogatih, torej naj bo še Slovenija revna, kot se med brati spodobi!

Ampak ta Slovenija dela tako in toliko, da bi, če ne bi bila „prilepljena" na Balkan, že zdavnaj šla v korak s Švico, Avstrijo in drugimi srednjeevrpskimi deželami.

Predlagam, da za deset let Balkan priključimo Švici ali komu drugemu, kar tako, da bi videli, kako bi se Švicarji sprijaznili z vlogo revežev pri vsej svoji pridnosti. In prepričan sem, da se takšnega poskusa tudi na Balkanu ne bi branili: še počasneje bi lahko delali in še višje plače bi imeli.

Hotimir

Albanska mreža razkrita

Londonski „Times" pod gornjim naslovom v svoji številki od 9. dec. objavlja poročilo svoje beograjske dopisnice, v katerem beremo:

„Petdeset etničnih Albancev, o katerih trdijo, da so pripadali neki podtalni organizaciji s središčem v pokrajini Kosovo, toda z mrežo, ki je segala tudi na druge dele države, bo kmalu postavljenih pred sodišče. Oblasti so ob objavi razkritja te skupine trdile, da je namen te podtalne organizacije bila vzpostavitev etnično čistega Kosova. Podtalna organizacija da se je ukvarjala s sabotažnimi dejanji, rekrutirala člane, objavljala letake, in tudi imela stike z albanskimi emigranti v tujini.

Policija je tudi našla orožje in municijo, ki je bila poslana iz tujine; organizacija je imela politični program, ki je vseboval teroristične napade, ustrahovanje Srbov in vzpostavitev tajnih poti za pobeg v inozemstvo.

Po nemirih v pokrajini Kosovo pred štirimi leti, tam ni bilo javnih demonstracij. Toda policijska kontrola je bila stroga. Albanski nacionalisti so delovali podtalno, spreminjali svoje metode, delovali strogo tajno in ustvarjali vtis, da so njihovi voditelji še vedno na svobodi.

Dejansko so oblasti v zadnjih štirih letih pred sodišče postavile več kot 3.000 Albancev zaradi nacionalističnega delovanja, med drugim tudi zaradi terorizma in sabotaže. Samo v preteklem letu so oblasti objavile, da so odkrile 16 podtalnih organizacij in da je skoraj 400 njihovih članov bilo postavljenih pred sodišče.

Jasno je, da bo Jugoslavija imela opraviti z albanskim etničnim problemom še mnogo let. Kljub vladnim naporom, da ustavi odhajanje Srbov iz kosovske pokrajine, se to odhajanje nadaljuje: vsako leto odide iz pokrajine več tisoč Srbov. V zadnjih treh letih jih je odšlo 17.000.

Sklep za odhod je večkrat sprejet pod psihološkim in tudi fizičnim pritiskom, toda pojavljajo se pritožbe nad fizičnim pritiskom, toda vlada, kakor kaže, nima moči, da bi ga preprečila."

Dr. Ludvik Puš 90 - letnik

Očak naših javnih delavcev, dr. Ludovik Puš, obhaja svoj devetdeseti rojstni dan. Če kdo zasluži naziv javnega delavca, ga zasluži naš jubilant. Vse svoje dolgo življenje je posvečal javnemu delu, to je delu za svojega bližnjega, za svoje ljudstvo, za slovenski narod, za njegov kulturni, gospodarski in politični dvig. Še danes aktivno opravlja važne javne funkcije: je podnačelnik Slovenske ljudske stranke, tajnik Slovenskega narodnega odbora in stalni uvodničar Ameriške domovine in Svobodne Slovenije, kjer se podpisuje kot L. P. Ob 85-letnici mu je rajni Miloš Stare napisal obširen in lep življenjepis, iz katerega želimo danes posneti nekaj važnejših podatkov iz slavljenčevega življenja.

Rodil se je 12. januarja 1896 v Šentvidu pri Stični. Po zaslugi domačega kaplana Karla Gnidovca je šel študirat v Zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano. Udeležil se je prve svetovne vojne, po vojni pa je končal filozofsko fakulteto na ljubljanski univerzi. Njegova prva služba je bila na Kmetijski šoli na Grmu. Leta 1932 ga je šestojanuarski režim upokojil iz političnih razlogov, nakar se je Puš preselil v Ljubljano, kjer je dobil službo v Ljudski posojilnici, kjer je imel priložnost proučevati ustroj velike zadružne ustanove. Po končani diktaturi ga je ban dr. Natlačan poklical nazaj v državno službo in mu poveril mesto na kmetijskem oddelku banske uprave, da bi vodil odsek za zadružništvo in kmetijske organizacije. To je bilo pravo področje za našega jubilanta. Ves se je posvetil zadružnemu in kmečkemu vprašanju in imel lepe in velike uspehe.

Vse to Puševo uspešno delo je prekinila druga svetovna vojna. Kot veren in zaveden Slovenec se je postavil ob stran ljudstvu in njegove mladine. Skupaj z Milanom Fincem se je trudil, da je zlasti mladini odkrival zahrbtnost in komunistično usmerjenost Osvobodilne fronte. Ob koncu vojne je zapustil domovino. Svojo begunsko pot je zanimivo popisal v svojih spominih, ki jih je naslovil „Na dolgo pot". Leta 1949 je prišel v Združene države, kjer se je začelo zanj novo življenje.

Tudi v Ameriki je naš slavljenec kmalu prišel do zelo važnega javnega dela. Leta 1952 ga je dr. Miha Krek povabil, da bi prevzel zastopstvo Slovencev v osrednjem uradu Zveze krščansko demokratskih strank Srednje Evrope v New Yorku. Tako je stopil v središče slovenske in tudi mednarodne politike in ponesel slovensko ime v široki svet. Uspešno je zastopal Slovence na raznih kongresih in zborovanjih.

Kmalu po prihodu v New York je Puš postal glavni tajnik Slovenske ljudske stranke in s tem postal glavni pobudnik idej in organizacije SLS. Na tem mestu je bil 17 let. Pri naslednjih strankinih volitvah je prepustil mesto glavnega tajnika Jožetu Melaherju, sam pa je prevzel mesto podnačelnika SLS z nalogo, da nadaljuje delo v mednarodnih političnih organizacijah kot predstavnik Slovencev.

Omeniti moramo, da je bil Puš urednik notranjega strankinega glasila „Domoljub", v katerem je priobčeval poleg informativnih tudi tehtne načelne članke.

Vodstvo SLS je delegiralo dr. Puša v najvišjo slovensko medstrankarsko organizacijo — v Slovenski narodni odbor. Leta 1971 je postal dr. Puš tajnik te ustanove in je še danes na tem mestu. Na tem mestu se je poleg drugega zlasti zanimal za probleme koroških Slovencev in je predložil več vlog glavnemu tajniku Združenih narodov in na State Department v Washingtonu.

Omenili smo Puša kot stalnega pisca člankov v Ameriški domovini in Svobodni Sloveniji in še v drugih časnikih. Poleg tega je Puš napisal tudi več knjig. Naj jih omenimo: „Podobe iz otroštva Mandrškega Ludveta", „Klasje iz viharja", „Na dolgo pot" (katero smo že omenili). V domovini pa sta pred drugo svetovno vojno izšli dve njegovi znanstveni knjigi „Kmečki stan" in „O kmečki duši". V emigraciji je napisal tudi brošuro „Svoboda v polmraku".

Moramo zapisati, da je bil Puš vse življenje tudi glasbenik, skladatelj in pevovodja in je tudi na tem področju postavil celega moža.

Ob tej 90-letnici mu izrekamo Slovenci veliko zahvalo za dosedanje delo in prosimo Vsemogočnega, da mu nakloni zdravja in moči za še nadaljnje delo, ki ga moramo Slovenci opraviti, da osvobodimo domovino.

Rudolf Smersu

Mogoče ne veste, da...

— **da imamo Slovenci velikega pionirja moderne raketne in vesoljske tehnike v inženirju Hermanu Potočniku (1892-1929)...**

— **da je predsednica tržaškega esperantskega drugštva Slovenka gospa Alther...**

MLADIKA št. 9

Dr. PETER KLOPČIČ (2)

Tri dni na Koroškem

Slovenski križev pot v Djekšah

Pravili so, da so Djekše najbolj severna slovenska vas.

Iz Velikovca nas popelje tja lepo izpeljana gorska cesta. Vas je malo 1000 m nad morsko gladino in po oglasih sodeč, ima več kot 200 sončnih dni na leto.

Bila je že ena ura popoldne. Vstopil sem v bližnjo gostilno. Vsi govore samo nemško, čeprav imajo tipične slovenske obraze.

Vprašam mladega fanta, če govori slovensko; po nemško in s prezirom je dejal: „Tu pri nas ne govorimo več slovensko."

Kmalu nato sem obiskal pokopališče. Ogovoril sem starejšo žensko v upanju, da bo ona znala še jezik njenih dedov. Dobil sem isti odgovor v istem tonu.

Dve zelo stari ženici sta urejevali neki grob, saj manjka samo štirinajst dni do Vseh svetih. Prisluhnil sem dobro, slišim besedi „blumen" in „prst", mešanica, ki jo nihče ne razume.

Je to res vse, kar je ostalo od te najbolj severne slovenske vasi? Ni potreba omenjati, da sem se počutil razočaranega.

Vstopim v cerkev: Kaj vidim? Križev pot s slovenskimi napisi: ki si za nas bičan bil, ki si za nas križan bil, ki si za nas na križu umrl.

V meni je nekaj eksplodiralo. Najraje bi prijel najbližjo sliko, da jih vse odnesem s seboj.

Upam, da se bo našla kaka slovenska organizacija ali oseba, da ta križev pot reši, predno ga „novi" Nemci uničijo ali slovenske napise prebarvajo. Za primerno odškodnino ga bo morda župnik prav rad oddal.

Cementni monster v Kanalski dolini

Kanalska dolina, sicer v Italiji, je tudi Koroška in še morda najlepša slovenska božja pot je tam, Sv. Višarje. Iz Celovca si tam v eni uri.

Ne vem, kaj mi je, odkar sem prišel na Koroško, vidim samo rane. Tu v Kanalski dolini nisem srečal Nemcev, ki bi ponemčevali Slovence, ampak ti pade takoj v oči cementni monster, ki ga grade v prelepi Kanalski dolini. Se vidi, da Italijani nimajo občutka za to lepo slovensko dolino in so jo brezobzirno skazili in izmaličili. Z ogromno avto cesto, ki jo tam grade. Ta naj poveže Videm z Beljakom. Cesta je potrebna, toda bi jo lahko zgradili malo bolj v skladu s topografijo doline. Če ni na eni strani doline prostora za štiripasovnico, bi lahko zgradili dva pasova na eni strani v eno smer, dva pa v drugo smer na nasprotnem pobočju. Cesta sedaj skače iz ene strani doline na drugo preko ogromnih mostov, ki so često višji kot vasi. Kot da bi Italijani hoteli tudi fizično dokazati, da je ta njihova gospodovalna zgradba nad vasmi. Vsa zgodovina je pokopana z novo brutalno in prostaško realnostjo.

Ni čuda, da je eden zadnjih papežev dejal, da je naše stoletje vulgarno. Še v uničevanju okolja se opazi ta vulgarnost.

Oblaki Michigana

Kot da ne bi bilo dovolj vtisov v tem kratkem času, mi je prišla v roke v Celovcu zgoraj omenjena knjiga pisatelja Rebula.

V njej omenja obisk Kanade in Združenih držav. Natanko popisuje Toronto in Slovence, ki jih je srečal Lepo in zanimivo pisanje. Posebno za nas, ki smo iz Toronta. Vendar več stvari ne razumem, naj omenim samo nekatere.

Zakaj v nekaterih primerih uporablja prava imena oseb, ki jih je srečal, včasih pa psevdonime, kot npr. Črtomir. Vsi, ki živimo v Torontu, vemo kdo je Črtomir.

Čudno je tudi, da skoro noben Slovenec, s katerim je govoril, ne pogreša domovine. Še bolj čudno je pa, da je imel čas obiskati v Torontu bivšega partizanskega majorja, ki je zelo obogatel, toda majorju je, kot piše Rebula, še vedno žal, da niso med vojno pobili več duhovnikov.

Če bi imel Rebula kakega drugega vodiča v Torontu in ne Črtomira, bi se verjetno spoznal z ljudmi, ki se jim še vedno toži po Sloveniji in ki jih ni sram slovenskih mučencev v Kočevskem Rogu.

— — —

Djekše, Kočevski Rog, Primorska in trpljenje slovenskega naroda pod komunizmom; človek se sprašuje, kdaj bo konec tega gorja. Kaj smo naredili Slovenci, da nas Bog tako tepe? Kakšno bo naše končno plačilo? Morda nas Bog le ne bo čisto zapustil; kot ni zapustil Srbov, ko so po bitki na Kosovem 600 let opevali to tragedijo in so končno le prišli do svobode z zmagami pri Kumanovem in na Kajmakčalanu; ali kot je Vsemogočni dopustil, da so Židje iz človeškega pepela v Auschwitzu dobili svojo domovino. Ali bo naš Stvarnik do Slovencev vsaj tako dober, kot je bil do teh dveh narodov, ki sta tudi veliko trpela?

Oče naš... zgodi se Tvoja volja, kakor v nebesih tako na zemlji.

K o n e c

IZJAVA AKCIJSKEGA ODBORA ZA DEMOKRATSKO ALTERNATIVO

Zatem ko je mesečnik „Naša reč" objavil razpravo dr. V. Šešlja z naslovom „Šta da se radi", Akcijski odbor izjavlja, da je mnenje dr. Šešlja v nasprotju s programom in stališčem Demokratske alternative.

Odbor sodi, da ima dr. Šešelj po demokratičnih načelih vso pravico, da izraža svoje mnenje o problemih Jugoslavije, in izjavlja, da se v mnogočem strinja z njegovo kritiko režima. Toda odbor odklanja njegovo zahtevo po razdelitvi Bosne in Hercegovine in po njeni uklenitvi kot enakopravne edinice in tudi njegovo stališče, s katerim bosenskohercegovskih muslimanov ne priznava kot enega med enakopravnimi narodi Jugoslavije.

Akcijski odbor sodi, da ima poskus jugoslovanskega tiska in režima, da poveže mišljenje dr. Šešlja s programom Demokratske alternative samo namen, da ustvari zmedo v vrstah nasprotnikov in kritikov današnjega diktatorskega režima v Jugoslaviji.

London, 8. decembra 1985.

Akcijski odbor za Demokratsko alternativo

Univerza v Ljubljani Knjižnica

Dr. Tine Debeljak (238)

MED KNJIGAMI IN REVIJAMI

SLEDOVI DRAGE
Izbor iz dnevnikov ob 20-letnici Drage. Izdala Mladika v Trstu, julija 1985, strani 190.

V začetku septembra letos 1986 bo preteklo dvajset let, kar so začeli letni sestanki tržaških izobražencev v Dragi, oz. na Opčinah pri Trstu s predavatelji iz vseh delov Slovenije, ki so odjeknili z odobravanjem v vsesplošnem slovenskem prostoru. Kolikor mi je znano, je potekla zamisel in realizacija teh predavanj v osebi prof. Jožeta Peterlina, velikega kulturnega organizatorja že v Ljubljani, pozneje pa v Trstu, kamor se je zatekel kot begunski profesor z veliko izkušnjo. V vasici Draga pri Bazovici se je v dneh 3. in 4. septembra 1966 zbralo precejšnje število slovenskih kulturikov s tržaškega ozemlja. Koroške in matične Slovenije. S tem je bil dan začetek srečanj pod imenom „Draga", ki so sčasoma zajeli tudi kulturnike iz drugih evropskih držav in pozneje celo iz prekooceanskih držav. Ime „Draga" je postalo simbol svobodnega razpravljanja o slovenskih in svetovnih vprašanjih. V dvajsetih letih je nastopilo 120 raznih govornikov, od katerih je bilo 48 iz Italije, 29 iz Avstrije, iz drugih držav pa 13, to je ZDA, Švice, Avstrije, Kanade, Nemčije, Belgije, Anglije, iz ostale Italije, in iz Argentine 2.

Za dvajsetletnico Drage smo pričakovali priložnosten članek o ustanovitvi in delu društva, dobili pa smo v Sledovih Drage modernejšo in neposrednejšo obliko podajanja in poudarjanje njenega pomena. Iz bežnih zapisov nekaterih udeležencev, priznanih pisateljev različnih nazorov, kot so: tradicionalni katoličan Beličič, konvertit Vinko Ošlak, socialistični revizionist Boris Pahor s poudarjeno tendenco slovenskega socialnega gibanja od Prepeluha do Cankarja in Kosovela, ter pokoncilski neokatolik Alojzij Rebula, je urednik Maver podal v njih slogih še bolj živo in občutno osebnostno doživetje Drage. Tako vidimo, kako so posamezniki različnih nazorov dojemali in doživljali razpravljanja. In prav to daje knjigi še posebno vrednost. Iz podanih skromnih beležk in komentarjev si že lahko ustvarimo zgodovinsko podobo Drage, pa tudi njeno izrazito duhovno pomembnost. Iz zapiskov v knjigi Sledovi Drage je viden poudarek: srečanje kulturnikov iz vseh treh Slovenij na prostoru, prostem kakršnegakoli totalitarizma, in v vzdušju plemenite strpnosti in medsebojnega spoštovanja, predvsem pa o vprašanju slovenstva v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti, doma in v svetu.

V prvih letih je bilo veliko predavateljev iz Ljubljane, ki so imeli včasih čudne poglede, kar se kaže po komentarjih v dnevnikih.

Tako Beličič omenja, da ga ne vleče tja, kjer so „vsi glavni predavatelji iz Slovenije". Pahor protestira proti Ruplovi definiciji, da je nacionalizem enak sentimentalizmu. Pravtako se upira Zlobčevi tezi, da je narod preživela kategorija. V splošnem meni, se vse ljubljanske teze vrtijo v nekem krogu in odpravljajo vprašanje naroda. Celo Kocbek govori o neki „ravnini planetarnega komuniciranja". Rebula piše, da se je ob Kocbekovem predavanju spomnil na Šolarjevo oznako Kocbekovega pisanja: „prizanesljiv do marksizma, neprizanesljiv do krščanstva." Beličič pa je celo Zwiterjevo predavanje označil kot nevredno avditorija.

Ob pripravi na program 9. srečanja pa je prišlo do preloma med organizatorji Drage in matično Slovenijo v Ljubljani. Beličič piše v svojih pripombah, da se mu Peterlin smili, ko je preživljal to pasijonsko romanje po beli Ljubljani pri iskanju predavatelja za to srečanje. Sam Vidmar je obljubil udeležbo in predavanje v Dragi, toda v zadnjem trenutku je odpovedal on in vsi udeleženci matične Ljubljane razen Krefta, ki je v zadnjem trenutku vskočil, pa je po svojem predavanju takoj zopet odšel. Tako so prireditelji ostali brez sporeda in so v zadnjih dneh sestavili program z zamejskimi in zdomskimi predavatelji. Umanjkanje ljubljanskih predavateljev je prineslo olajšanje udeležencem, ker so lahko tako svobodneje razpravljali o raznih problemih, kar bi želeli že pri prejšnjih srečanjih, tako predvsem o narodnostnem vprašanju. To se je pokazalo že pri predavanju dr. Klineca, ki je dokazoval, da je slovenska duhovščina že davno pred ustanovitvijo OF vodila na Primorskem boj proti fašizmu. Odslej je postala „Draga" edina skupna zares svobodna in demokratična tribuna vseh svobodnih Slovencev. Možen je bil nastop Križnika, izvedenca tako o vprašanjih komunizma, krščanstva in vseh odtenkih kakršnegakoli fašizma, pa tudi npr. dr. Zdešarja, ki je že v Dragi lahko govoril o svojem begu iz teharskega taborišča domov, kjer ga je marsikdo mislil. Vsekakor vam bom skušal posredovati anekdote in celo malenkostne dogodke, ki so mi neizbrisno kot fotografije ostali v arhivu spomina iz mojega potovanja na Poljsko.

Tone Mizerit

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Nahajamo se sredi januarja, vročina je bila te dni neznosna in vladni možje bi radi čimprej odšli na počitnice. Pa izgleda, da okoliščine niso preveč naklonjene počivanju. Celo na sindikalnem polju, kjer je vlada računala vsaj s kratkim poletnim oddihom, izgleda, da ne bo miru. Napetost tu vedno bolj narašča.

GLAS VPIJOČIH

Stvar je začelo postopoma, a vedno bolj je rastla na moči. Komaj je uspelo preprečiti stavko šoferjev omnibusov na dolge proge, kar bi zagrenilo počitnice marsikateremu prebivalcu, so nenadno sprožili stavko v državni letalski družbi. Železničarji ropotajo v ozadju, medtem ko uslužbenci Narodne banke širijo svoj protest, in stavka more zajeti celotni bančni sindikat. Na marsikaterem področju Velikega Buenos Airesa imajo problem s smetarji, da ne govorimo o poštnih uradnikih, katerih stavka pušča milijone pisem v neznanih skladiščih.

V tem razredčenem ozračju so se oglasili sindikati iz notranjosti države. Bolj prizadeti vsled brezposelnosti in slabih plač, kot njih sorodni iz okolice prestolnice, so zahtevali široko stavko. Glas vpijočih v notranjosti je močno odjeknil v Buenos Airesu. Centralno vodstvo Glavne delavske konfederacije, ki bolj iz političnih kot iz sindikalnih namenov ni bilo preveč navdušeno za take ostre akcije, je sklicalo konfederalni svet, da odloči o zadevi. 10. januarja se bo odločilo, ali bomo imeli stavko sredi poletja ali ne.

Razlogi so preveč jasni, da bi se o njih dalje razpisali. Dejstvo je, da nekatera podjetja, ali slabo stoječa v gospodarskem, ali slabo sloveča v etičnem oziru, plačujejo le minimalne plače, ki delavcem pripadajo po konveniju. S tem pa nobena družina ne more danes dostojno živeti.

Da pa ne bi popolnoma zaprli vrata dialogu z vlado, je CGT ponudila razgovor z dvema pogojema: večja povišica plač (kar je skoraj nemogoče) in skorajšnje sklicanje paritetnih komisij (kar je bolj verjetno). V tej neznanki se je zaključil teden, ki bi ga vlada raje pozabila.

POVRATNE VOZOVNICE

Take vozovnice bi morali upeljati za tiste, ki jih argentinska sodna oblast išče v inozemstvu. Vsaj to bi morali sklepati po aferi okoli bivšega člana tajnih varnostnih organov Guglielminettija, katerega je Španija poslala po prošnji tukajšnjih sodišč, a ga je moral sodnik izpustiti, ker mu niso mogli nič dokazati. Sedaj pa znova prosijo španske oblasti, če ga smejo aretirati, to pot v zvezi z nekim drugim zločinom, katerega ga tudi obtožujejo.

Njegovo ime je potem ponovno krožilo, ko so malo pred volitvami oklicali obsedno stanje z istim izgovorom: da skupina zarotnikov streže po življenju demokracije.

Prošnja v Španijo je slonela na domnevah, da je Guglielminetti bil udeležen tudi pri „nepolitičnih" zločinih, in na tej podlagi je Španija pristala na ekstradicijo. Blamaža, ko mu sedaj ne morejo zločina dokazati, pa ne pade toliko na sodno oblast, kot na vlado, ki je njegovo ime prevečkrat izrabljala v politične namene v svojem strahu pred „desestabilizacijo". Tedaj nihče ni imel v mislih povratne vozovnice, sedaj pa je ta za mnoge mora.

In končno omenimo, da je pretekli ponedeljek, 6. januarja, na dan Svetih treh kraljev, nastopil svečano novi „Svet za utrditev demokracije". Ni to argentinska, še manj radikalna iznajdba. Podobne skupine uglednih svetovalcev poznajo vse napredne demokracije. Originalno bi bilo, da bi Argentinci, kot premnogokrat, pričakovali naj ta blesteča ustanova reši v hipu vse probleme, ki niso bili rešeni v zadnjem polstoletju. Še bolj tragično pa bi bilo, če bi to pričakovala vlada.

Že sestava osemnajstih članov tega sveta je nekaj posebnega. Tam imamo zastopnike nekaj političnih struj, znanstvenike, umetnike, pa še enega generala in enega duhovnika. Čast na strani Cerkve je padla na jezuita, patra Fernanda Stornija, ki je znana osebnost na vzgojnem polju. Bil je rektor kordobske katoliške univerze in je član argentinske Akademije vzgojnih znanosti.

O svetu samem, o njegovem delu in namenih se bomo pomudili ob kaki drugi priliki. Danes pa malo poškilimo v ozadje imenovanja patra Stornija. Logično je, da je za sprejem ponujenega mesta prosil dovoljenja svojega predstojnika. Baje se je ta obrnil na nuncija, ki ga je seveda naslovil na predsednika argetinske škofovske konference, kordobskega kardinala Primatesta.

Očividno je, da skuša argentinska katoliška Cerkev urediti številne zapletljaje, ki jih ima ne le z radikalno vlado, ampak jih je imela tradicionalno z vsemi vladami. Pravzaprav so ji bili radikali še kar dosti naklonjeni. Vojaške vlade so se jim bolj slinile, a malo dale. Ne pozabimo, da je konkordat z Vatikanom bil dovršen po pogajanjih med vlado dr. Illía in cerkvenimi predstavniki. Da ga je potem podpisal general Onganía je le sad zgodovinskih okoliščin, ki so pripeljale do vojaškega udara „argentinske revolucije" komaj nekaj dni pred že dogovorjenim podpisom.

Pater Storni bo v bližini predsednika Alfonsina verjetno lahko storil marsikaj pozitivnega za boljše razumevanje med vlado in Cerkvijo. Kako pa da je imenovanje padlo nanj? Verjetno zaradi dejstva, da je pred leti kot član medameriške komisije za vzgojo ozko sodeloval s sedanjim rektorjem buenosaireške univerze dr. Delichem. V drugi komisiji iste ustanove je bil tedaj udeležen tudi sedanji zunanji minister dr. Caputo. Pač, tako se piše zgodovina...

Janko Erjavec (1)

Potovanje v zamujeni svet

Zopet je treba urediti v smiselno enoto obilico svojih vtisov. Zopet je treba iztisniti iz možganov prave besede, da zaobjamejo pojme, ki mi plavajo v glavi. Zopet je treba malo truda, da iztrgaš iz sebe logično pripoved. Zopet pišem, pa čeprav mi ne teče tako gladko izpod kemičnega svinčnika, kakor bi si marsikdo mislil. Vsekakor vam bom skušal posredovati anekdote in celo malenkostne dogodke, ki so mi neizbrisno kot fotografije ostali v arhivu spomina iz mojega potovanja na Poljsko.

Naj vam še pojasnim, da sem sprejel to potovanje, da doživim pravoverni komunizem. Ne doživetje tega, kar se dogaja v višjih sferah, ampak to, kar občuti narod; ozračje, v katerem se giblje in ki nujno vpliva na človeka.

Začelo se je 23. marca v Parizu. Kovčki so bili pripravljeni, avto nas je čakal. Vanj smo sedli vizitator malgaške lazaristovske province, pater Chevalier; bivši malgaški misijonar Poljak pater Jozef Krzywda; in moja malenkost po vabilu vizitatorja. Za volanom je sedel drugi naš bivši malgaški misijonar, pater Dupont; sicer že v letih, vendar izurjen od malgaških poti; evropske avtoceste so mu le v počitek. Vsi smo se že dolgo poznali, tako da je potovanje poteklo v lepi domačnosti.

Takoj smo zamenjali pariški promet za visokohitrostno avtocesto. Urejenost prometa in visoke hitrosti so nas hitro privedle do Metza, prvega postanka. Kosili smo pri lazaristih ter nemudoma nadaljevali pot do francosko-nemške meje. Vljudni cariniki so hitro opravili pregled. Že smo se vozili proti Königsteinu. Kot po tapeti smo dospeli do naše odskočne deske za nadaljnjo pot. Pater Kapusciak, direktor dobrodelne ustanove Kirhe in not nas je lepo sprejel. Drugo jutro smo po opravljeni maši zapustili Königstein.

Čakala nas je naporna pot, ne le zaradi razdalje, ki smo jo bili namenjeni prevoziti, pač pa predvsem zaradi prekoračenja dveh težkih mej. Ubrali smo bolj južno pot, da bi si zagotovili najkrajšo smer do Krakova.

Ko smo se bližali meji obeh Nemčij, so se vasi čisto izgubile. Pokrajina je postala bolj pusta in neobdelana. Avtocesta pa bolj robata in samotna. Avtocesto smo morali zapustiti, ker je ta kar direktno vezala obe Nemčiji in ta hitra povezava očitno ne prija vzhodnonemškim oblastem.

Že od daleč sem opazoval železno mrežo, ki se je tesno oprijemala nihajočih oblik gričevja. V meni je rasla nepočakanost.

Po hitro opravljeni zahodnonemški kontroli smo se korajžno napotili proti vzhodnonemškem prehodu, ki ni bil viden odtod. Čudno, sem si mislil, saj so običajno kontrole ena ob drugi. Tukaj mora biti res neka večja meja, meja dveh svetov, ki sta si v očitnem nasprotju. Narava namerno to prezira. Na eni in drugi strani so isti griči, isti pašniki, isti raztreseni oblak. Človek pa je v svoj veliki domišljavosti globoko zarezal nevidni greben, ki naj bi svet ločil v dva nasprotujoča si tabora.

Zapeljali smo se po tej „No man's land" med obema kontrolama. Počasi in previdno smo ubrali pot. Neznani strah nas je spreletel in napetost v nas je naraščala. Tukaj smo bili pred vrati drugačnega sveta.

Oblika mejnega prehoda je nosila v sebi pečat vojaške vsemogočnosti. Tam, kjer je bilo konec bodeče žice, so se začele kabine za pregled vozil. V prvi vrsti jih je bilo morda deset. Vsaka s svojo odgovarjajočo zapreko. Onstran teh je v drugi vrsti stalo isto število kabin. Ločila jih je razdalja kakih 100 metrov. Na strateških točkah sem lahko opazil straže v posebnih stražnicah. Nad vsem pa so opozarjajoče bdeli velikanski štadionski reflektorji, obešeni na visokih drogih. Že pogled na ves ta kompleks je bil zaskrbljujoč. Posebno, ker je bil ta prehod zelo na jugu, kjer je promet malenkosten.

Promet je bil enosmeren iz zahoda na vzhod. Brazgotina na vzhodnonemškem telesu je bila umetno obvarovana pred izkrvavitvijo. Le mi, bacili gnilega kapitalizma, smo se vsiljevali čeznjo. Do takih in podobnih zaključkov je gotovo prišla obmejna policija, ker je bil sprejem vse drugo prej kot vsaj vljuden.

Čakali smo v vrsti pred edino delujočo kabino. Ko smo prišli na vrsto, nas je sprejel mrzli in obtožujoči pogled obmejnega policaja. Potne liste nam je kar iztrgal iz rok, kar se nam ni zdelo zelo umestno. Začel je sistematično pregledovati enega za drugim, začenši z nepozabno kretnjo. Odprl je prvo stran, ostro pogledal na sliko ter nemudoma poiskal slični obraz med nami. Pogled je govoril bolj ko besede; od zdaj si KONTROLIRAN, in bolje, da je ta potni list res tvoj! Pri vsem tem pa uradnik ni izstopil iz kabine, tako da smo se morali mi prikazovati pri okencih vozila.

Trenutki negotovosti, ker bi nam moral naš dragi funkcionar preskrbeti potrebne vizume za prekoračenje meje. Po precej dolgem obotavljanju (taki uradniki so pač zelo dobri psihologi) nam je ukazal, naj plačamo. Komunistični vizumi se plačajo v trdnih valutah, četudi ti samo dovolijo, da prekoračiš mejo in zapustiš deželo po najkrajši poti in brez postanka v enem dnevu.

Uradnik je zopet iztrgal denar iz naših rok, kar se nam spet ni zdelo prav nič olikano. Zapri je okence in dvignil zapreko. Ostali smo brez pojasnila in brez potnih listov. Sklenili smo, da se odpeljemo do naslednje kabine. In glej, višek tehnologije, naši potni listi so prihajali iz prve v drugo kabino po 100-metrskem pokritem tekočem traku, brezosebno in mehanično.

Spet čakanje, ponovna nevljudnost carinikov in večno razosebljenje, ker izgleda, da si osebno le odsev svojega lastnega potnega lista. Sledil je še ritualni pogled na prve strani, zopet zastrašujoči pogled, češ glej, da nisi nič potvoril ali poskril. Še preiskava in že smo bili rešeni, obenem pa mojstrsko vpeljani v novi sistem, kjer se moraš počutiti KONTROLIRANEGA in ODVISNEGA od državnega aparata.

Za nami so ostala prikupno urejena mesta, živahno in veselo pobarvana stanovanja in izobilje potrošniške družbe, ki se ti kar vsiljuje v pogled in občudovanje. Prestopili smo prag — mejo, ki pelje v drugačni, zamujeni svet. Svet, kjer prevladuje sivina social-realizma, kjer vizionarnost in ustvarjalni zagon odpovesta. Ostaja le trpka otopelost in brezciljnost, ki se bere v obrazih ljudi. Svet, kjer te vsevidno oko partije nadzoruje in pritiska, da postaneš uslužni del velesistema. Končno nisi več oseba, le del celote si. Številka, odvisen od tistih, ki razpolagajo s številkami.

(Bo še)

NOVICE IZ SLOVENIJE

MARIBOR — **Flamska legenda,** balet Božidarja Kantušerja, je odprla letošnjo sezono Opere in baleta v Mariboru, ki praznuje 65 let obstoja. Balet je bil ob tej priliki svetovna premiera in je vsestransko uspela. Skladatelj Kantušer živi od leta 1950 v Parizu, se ne veže na noben poseben slog; sam pravi, da ni ne avantgardist ne atonalni skladatelj. Flamska legenda je bila najprej simfonična drama, leta 1981 pa jo je predelal v balet.

LJUBLJANA — **Najboljša zemlja** je še vedno žrtev poželjivosti urbanistov. Kljub zakonu, ki opredeljuje in ščiti pred zidavo na boljših kmetijskih površinah, rastejo stavbe tam, kjer ne bi smele.

AJDOVŠČINA — **Fructal,** najvažnejši proizvajalec sadnih sokov v Jugoslaviji, je povečal vlaganje in si zagotavlja surovine po drugih republikah, saj iz slovenskih sadovnjakov dobiva le tretjino teh. Zato se je odločil, da bo vložil 5,5 milijard dinarjev v kraju Čelić v republiki Bosna in Hercegovina, kjer že deluje njegova tovarna Frigos. Poleg tega je v zadnjih letih obnovil 181 hektarjev sadovnjakov v Sloveniji, pa še drugod po Hrvaškem, Srbiji in Bosni in Hercegovini.

LJUBLJANA — **Povprečni osebni dohodki,** ki so jih izplačali v Sloveniji oktobra 1985 so znašali 59.576 din (dolar — 302 din). Bili so realno za 8,8 odstotkov višji od onih izpred enega leta.

MARIBOR — **Komisija za ugotavljanje kakovosti pitne vode** je izdala poročilo, kjer je govora o močno onesnaženi vodi. Težave so tudi zaradi pomanjkanja inšpektorjev, saj imajo le enega strokovno usposobljenega za probleme vode za osem občin; potrebovali bi vsaj še tri, če bi hoteli kolikor toliko dobro obvladovati območje Maribor. Nekaterim pa ni jasno, ali bo Maribor sploh imel vodo po prvem januarju, ko bo pričel veljati novi pravilnik o vodah, saj bodo verjetno po tem pravilniku vsi mariborski vodnjaki tako onesnaženi, da jih bo treba zapreti.

LJUBLJANA — **Glasbena Ljubljana v letih 1899-1919** je knjiga, ki je pred kratkim izšla pri Državni založbi Slovenije. Primož Kuret je v njej prikazal delovanje Filharmonične družbe, Glasbene Matice in Slovenske filharmonije. Dokumentarno gradivo upošteva vse koncerte ter njihove odmeve pri kritiki, zlasti v nemškem dnevniku Laibacher Zeitung, ki ga je urejeval slovenski pesnik Anton Funtek. Istočasno pa je izšla tudi knjiga Moja ljuba Slovenija. Peter Gresserov-Golovin je v njej opisal spomine na svoje delo v slovenskih operah (Ljubljani in Mariboru) od leta 1924 do 1951. Kot ruski študent je prišel leta 1922 v Slovenijo, študiral elektrotehniko, zatem pa se posvetil baletu kot plesalec, koreograf in pedagog.

Državna založba Slovenije se je tako imenitno vključila v Evropsko leto glasbe, saj je poleg teh dveh knjig predstavila že notne izdaje in Orgle na Slovenskem.

KRANJ — **Prvo javno zaklonišče** v Kranju so odprli na prostoru stare tovarne Sava. V njem je prostora za 400 ljudi. Da bi bila naložba v ta projekt bolj smotrna, bodo zaklonišče uporabljali tudi kot skladišče. Sicer pa bi se v Kranju v primeru nevarnosti lahko zatekli tudi v stare rove pod mestom. V njih je prostora za okoli 3000 ljudi.

KRANJ — **Prva tipska računalniška učilnica,** s kakršnimi nameravajo opremiti v kranjski občini vse srednje in osnovne šole, je bila odprta v srednji šoli naravoslovno-matematične, računalniške in pedagoške usmeritve. Opremljena je z devetimi računalniki, tipkalnikom in štirimi televizorji.

SLOVENSKE KONJICE — **V slovenskem vinogradništvu in vinarstvu** so razmere zelo kritične. Tega je kriva zimska pozeba. Zaradi pičlega pridelka se ne bo mogoče ogniti uvozu vina.

UMRLI SO OD 26. nov. do 7. dec. 85:

LJUBLJANA — Ignac Blažič; dr. Franja Bojc-Bidovec; inž. Ciril Božič; Tilka Cajhen roj. Podboršek; Josipina Cigoj roj. Sterlekar, 96; Slavka Čelešnik roj. Križaj; Anica Čermelj roj. Možina; Ivan Dobnikar; Maksimiljan Dobrota; Franc Dolenc; Milan Droč; Zlatka Gogala roj. Dolenc; Karlo Grahek; Franc Grašič, 87; Ana Grom roj. Pleško, 80; Alfonz Gušič; Pepca Hodnik roj. Potokar; Julijana Hojker roj. Serdoner; Emil Jager, 74; Franc Janiček; Dora Jarc; Marija Jeras roj. Tomažič; Ela Kavčič, 82; Franc Kervina; Julka Knez roj. Hribar; Srečko Koren; Jernej Korošec; Ivan Kos; Jože Krapež; Dravica Krotec roj. Primožič; inž. Milan Kuder; Branko Lovrenčič; Vinko Majhen; Antonija Marinčič roj. Lukek; Rudolf Martinčič.

RAZNI KRAJI — Blejska Dobrava: Katarina Gartner; Janez Kos; Zdravko Štrumbel; Borovnica: Marjanca Vidmar; Brestanica: Aleksandra Kopušar roj. Kinčič, 71; Celje: Matilda Feldin, 77; Mirko Munih; Martin Rom; Rafko Skomina st.; Dodbova: Avgust Kralj; Domžale: Marija Avbelj roj. Čad; Terezija Humar (s. Alfreda); Ivana Mohar roj. Jeras; Tomaž Pavlin; Dutovlje: Albin Vadnal; Gabersko: Marjana Zuperl roj. Izgoršek; Gabrijele: Franc Prelogar; Goriče: Milica Zalar roj. Marinkovič; Hruševje: Danijel Milharčič, 81; Idrija: Marija Čibej roj. Poljanec; Ilirska Bistrica: Drago Oblak; Izlake: Kristina Majhenič roj. Bratkovič; Kamnik: Karolina Skok, 77; Koper: Roman Lemut; Zdravko Novak; Kranj: Nikolaja Bprgar; Jože Vižintin; Kresnice: Angela Žagar; Lipica pri Š. Loki: Tanja Jeglič; Franc Krt; Andrej Ziherl (Vodnikov ata), 89; Litija: Franc Eržen; Ljubno ob Savinji: Lizika Kopušar roj. Fludernik; Logatec: Vlasta Čibej roj. Lapajne; Francka Gorjanc.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebne novice

Rojstvo: V družini Gustija Čopa ml. in ge. Veronike roj. Bohinc se je dne 3. januarja rodila prvorojenka, ki bo pri krstu dobila ime **Cecilija.** Srečnim staršem naše čestitke!

Krsti: Krščen je bil v Bariločah **Tomaž Godec,** sin Riharda in Irene roj. Malovrh. Botrovala sta Matjaž in Marta Jerman, krstil pa je g. France Cukjati.

Na božični dan je bila krščena v župni cerkvi sv. Nikolaja v San Justu **Ingrid Berger,** hčerka Oskarja in Anke Aljančič. Botrovala sta Jorge Bahl in Metka Aljančič. Krstil je župnik Matko Borštnar.

V Slovenski vasi v cerkvi Marije Kraljice pa je bila krščena **Marija Noemí Gerkman,** hči Jožeta in Angelike Noemí roj. Bedek. Botrovala sta France Gerkman in ga. Marija Teresa de Gentilini. Krstil je g. Janez Petek.

Vsem čestitamo!

Smrt: inž. France Grum iz Združenih držav Amerike je — po telefonskem sporočilu, ki smo ga prejeli — izgubil življenje v avtomobilski nesreči. Podrobnosti nam niso znane. Inž. Grum je bil do nedavnega predsednik Zveze Tabor. Ženi, hčerkam in ostalim sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Nova doktorantka: Na buenosairešk univerzi — fakulteti za naravoslovne znanosti — je 9. decembra 1985 dobila naslov doktorice matematike **Kristina Zorko** por. Varsavsky. Njena doktorska teza O Morreyevih prostorih je izšla v Reviji Ameriškega matematičnega društva, ki jo izdaja univerza Princeton v ZDA. Nova doktorica je titularna profesorica za matematično analizo na Tehnološki univerzi v Rafaeli, Santa Fe. Novi doktorici čestitamo!

† **FRANC ZABUKOVEC**

Ravno ko so zvonovi sv. Gregorja veselo oznanjali Kristusovo rojstvo, je daleč od tam, na tej strani oceana, ugašalo življenje zvestega farana Franca Zabukovča.

Rad je imel svojo faro in bil ponosen na kmetijo. Ljubil je Boga in Mater božjo. Zato sta mu dala posebno milost, da ko se ni mogel več izražati zaradi hude bolezni, je še gladko molil Oče naš in Zdravo Marijo. Domačim so prišle večkrat solze v oči, ko so to slišali. Na sam sveti božič je ležal na parah.

Na dan sv. Štefana so ga zvonovi slovenske cerkve Marije Kraljice povabili na zadnjo sveto daritev.

Z molitvijo se je poslovil od Slovenske vasi. Njegovo telo počiva v tuji zemlji in pričakuje vstajenja.

Na Krnčah je pa zavladala tišina...

Počivaj v miru!

SLOVENSKA PRISTAVA

V PREŠERNOVI ŠOLI

Šolsko leto je končalo in Prešernova šola je poslala na počitnice svoje učence (pa tudi učiteljice). Zadnjič so se uradno srečali v nedeljo, 8. decembra s starši in prijatelji.

Proslava je imela tri dele. V prvem so nastopili otroci z različnimi prizori: recitacije, pesmice, prizorček iz pastirskega življenja na paši; pripovedovali so smešnice, spomnili so se slovenskih pesnikov in pisateljev. Otroci in njih učitelji so se dobro pripravili in razveselili s svojimi nastopi občinstvo v dvorani.

Drugi del je predstavljala poslovitev od letošnjih osmošolcev Sonje Bevk, Veronike Čop, Binčka Magistra, Damijane Šparhakl in Marjana Vivoda. Voditeljica šole gdč. Mija Markež jim je izročila v spomin knjigo in slovenski šopek ter jih povabila, naj nadaljujejo svoje izpopolnjevanje v srednješolskem tečaju. Položila jim je v srce željo, da bi ne pozabili na preživeta leta v šoli, na učitelje in da bi ostali vredni člani slovenske skupnosti. Nato je gdč. Mija pozdravila starše, se jim zahvalila za redno pošiljanje otrok, da se slovenska beseda ohranja v novih rodovih. Končno so učiteljice po razredih razdelile spričevala in s tem zaključile drugi del.

Tretji del pa je bil prihod Miklavža. Najprej so otroci pokazali priprave v Miklavževi delavnici, kot jih je zapisal pisatelj Mirko Kunčič, na oder pa postavil Miha Gaser, potem pa je v spremstvu angelov in parkeljev prišel v dvorano sam sv. Miklavž ter obdaril zbrane Pristavčane.

Za kroniko naj še zapišemo, da so prejšnji dan bile pogoščene s kosilom vse šolske učne moči, pri katerem se je predsednik Društva Slovenska pristava dr. Julij Savelli zahvalil za požrtvovalnost in delo pri poučevanju.

Drugi zapis velja kratkemu taborjenju, katerega se je udeležilo okoli trideset otrok v San Antonio de Areco. Starši Vivod, Jelenc in Stariha so jih popeljali za tri dni iz velemesta in jim približali naravni svet, v katerem pridejo bolj na površje lepote tega sveta, obenem pa se še bolj poglobe prijateljske vezi in razvijejo družbene vrednote.

G. B.

naš DOM SAN JUSTO

SKLEP V BALANTIČEVI ŠOLI

Balantičeva šola, ki je letos štela 43 deklic in 39 dečkov, skupno torej 82 otrok, je sklenila šolsko leto 8. decembra 1985 z lepo prireditvijo. V šoli so letos poučevali: 8. in 7. razred gdč. Angelca Klanšek, 6. in 5. razred gdč. Kristina Jereb, 4. razred gdč. Danica Malovrh, 3. razred gdč. Marija Zupanc, 2. razred ga. Irena Poglajen, 1. razred gdč. Magda Zupanc, otroški vrtec gdč. Jožica Malovrh in gdč. Kristina Grilj. Verouk dr. Alojzij Starc. Petje gdč. Anica Mehle in gdč. Andrejka Selan. Odbor staršev pa je vodil Ivan Zupanc.

BOŽIČNICA NA SVETI DAN

V božičnem jutru je bila stolnica v San Justu, kjer imamo slovensko mašo že skoraj 35 let, polna, kakor malo kdaj. Med mašo je pel mladinski zbor. Po maši pa je bila v dvorani Našega doma božičnica. Voščila so izrekli dušni pastir Alojzij Starc, tajnik Našega doma Janez Kržišnik in zastopnica mladine gdč. Magda Zupanc. Nato pa je bil božični prizor. Sodelovali so mladinski pevski zbor, šolarji in druga mladina. Prizor so ob roki režiserja Frida Beznika pripravile gdč. Danica Malovrh, gdč. Magda in Marija Zupan.

Andrej Rot

Ustvarjanje na tujem (v zdomstvu)

Članek, tu okrajšan, je izšel v knjigi USTVARJAM, TOREJ SEM leta 1985 v Celjski Mohorjevi družbi.

V slovenskem izrazju se je poleg matičnega in zamejskega idejnega kulturnega prostora pred tridesetimi leti uveljavil izraz zdomstvo. Slovenci žive v zdomstvu. Vredno je posebej poudariti to dejstvo, kajti mnogokrat pozabljamo, da zunaj matičnega ozemlja prebivajo tisoči in tisoči Slovencev, ki s svojim delovanjem izpričujejo obstoj slovenskega naroda. Kakšen je njihov položaj, kako rešujejo problem bikulturnosti, ideološke usmerjenosti, verske poglobljenosti, političnega naziranja ali vsaj dvojezičnosti? Kakšne možnosti imajo kot Slovenci-ustvarjalci?

To so vprašanja, na katera bom skušal odgovoriti s položaja Slovencev v Argentini. Pogled pa velja tudi za druge Slovence, ki so se naselili po svetu kmalu po drugi svetovni vojni in so deležni podobnih okoliščin in težav.

Argentina je zelo oddaljena od Slovenije, toda ne toliko po zemljepisni razdalji kot predvsem po zgodovinski različnosti. Ista zgodovinska razdalja velja za Slovence v Argentini. Po drugi svetovni vojni je namreč slovenski matični prostor zapustilo izredno število ljudi, med njimi veliko izobražencev, ki so bili po svojem svetovnonazorskem prepričanju nasprotniki novourejene Jugoslavije že v začetku vojne in revolucije. Izseljeni Slovenci so se bolj ali manj strnjeno naselili po raznih evropskih in ameriških mestih ter ustanovili društva in gojili nasploh slovensko kulturo. Ena izmed teh skupin je nastala v Buenos Airesu. Njeno število danes presega deset tisoč Slovencev in se skoraj ponaša s svojo razvejeno kulturno dejavnostjo. Osnovno in srednjo šolo obiskuje okrog tisoč učencev, zaradi številnosti ni mogoče obiskati vseh prireditev, v skoraj štiridesetih letih je izšlo več ko sto knjig, redno izhajata dva tednika, skoraj deset mesečnikov, več občasnih publikacij, in še druge dejavnosti so. To vse, čeprav je stik Slovencev v Buenos Airesu z matično domovino šibek in omejen komaj na neuradne, osebne stike in obiske. Uradna SRS morda bolj potrebuje Slovence ali njih potomce, ki živijo v zahodnih evropskih in ameriških državah in bi bili „vzorni nosilci poslovnih vezi s slovenskimi firmami“ v tujih državah (Delo, 7. jul. 1984. str. 3). Kakorkoli že, obstoj neke slovenske skupnosti, ki nima uradnega in skoraj tudi dejanskega stika z matico, priča o pomanjkanju demokratičnega duha zaradi idejnonazorskega nasprotovanja.

...

Za sinove zdomcev je zdomstvo prava domovina. Če sledim namreč tradicionalnemu razločevanju med očetnjavo, od koder izvira pojem naroda, in domovino, od koder se je razvil pojem državljanstva, potem morem reči, da je sinu zdomca „tujina“ prava domovina in Slovenija njegova očetnjava. Kljub temu pa se sinovi zdomcev pogosto znajdejo v zapletenem položaju zlasti v špansko govorečem okolju, kajti, čeprav kastilščina razlikuje ta dva pojma, sta v mladih državah (npr. Argentina) dejansko enakovredna. Vsekakor moremo govoriti tudi o paradoksnem izrazu „zdomska domovina“, kajti kaj naj bi bilo bolj domače za sinove zdomcev kakor ravno zdomstvo oz. država, kjer živi politična emigracija.

Predstaviti zdomskega človeka in predvsem izobraženca ter ustvarjalca zahteva najprej razpoznati njegovo stopnjo drugačnosti. Zdomec goji predvsem slovensko kulturo, ki je del evropske, toda v njej si skuša osvojiti različnost, predvsem različnost zornega kota zdomcev, ki omogoča samosvoje predstavljanje in razlaganje resničnosti v univerzalnem kontekstu.

S tem ne razglašam drugačnosti zdomstva in novosti, temveč zgolj intrasistemično različnost. Z drugačnostjo bi rad pokazal, da je zdomski **hic et nunc** različen od slovenskega tam in zdaj. Drugačnost zdomskega kulturnega delovanja pomeni svojevrsten miselni prijem stvarnosti, ki je še vedno del univerzalnega mišljenja, a je zmožna upoštevanja različnih položajev in časov.

Poglavje zase so tisti slovenski ustvarjalci, ki so se rodili zunaj Slovenije. Razpeti med dvema svetovoma iščejo svoj izraz tudi v slovenskem jeziku, a z lokalnim gradivom, ali pa v tujem jeziku, a s slovenskim duhom. Skladatelji, operni pevci uvrščajo v svoje koncertne programe slovenske pesmi, pesniki in pisatelji prepletajo svoje opise in izpovedi z motivi svojega naroda izvira itd.

...

Doslej sem predvsem prikazal, kaj je zdomstvo, nekaj njegovih značilnosti in ciljev. Kateri pa so problemi zdomskih ustvarjalcev? Mnogokrat se zdomcu zgodi, da se ne more povsem vkoreniniti, ali da je bil postavljen v prostor, v katerem se ne more prilagoditi. Njegovo bivanje zunaj domovine je vsekakor težko. Pognati korenine v tuji zemlji pomeni kompromis, ki ga ni vsak pripravljen prevzeti. Če ni zmožen sprejemati kompromise, se počasi vse bolj odtujuje.

...

Če se človek zna spoprijeti z dvema kulturama in živi na trdnih tleh, dosega poseben način bivanja, ki bogatí kulturi, s katerima se oplaja. Če se argentinski del emigracije ni uveljavil v rodu, ki je prišel iz Slovenije, kakor se je to zgodilo v ZDA in drugod, in se je začel uveljaviti sedanji rod, moramo to pripisovati večjim kulturnim razlikam, drugačni družbeni ureditvi in razlikam v značaju emigracije in okoja. Da pa ni obogatil s tem tudi kulturnega prostora, iz katerega je izšel, ni njegova krivda.

Ustvarjalec v zdomstvu ima možnost, da vpelje v slovensko kulturo povsem nove izkušnje in poglede. Novost more počasi dojemati sam, včasih kar bruha iz njega in tako obarva s svojo svetlobo svet, v katerega sega. Nov kulturni izraz pa ne nastane vedno s tako spontanostjo in zagonom, kakor jo intuitivno dojema, temveč mora dozorevati, ustvarjalec mora presnavljati, kar dojema, in to mu otežuje delo. Poznam le enega zdomca, ki je živel zgolj od svojega ustvarjanja, drugi jemljejo svoj čas in sredstva za umetnost ali znanost od svojega počitka in poslovnega dela. Nobeno umetniško ustvarjalno delo v zdomstvu ni honorirano, tudi tisti, ki so v svetu priznani ustvarjalci, bodisi pisatelji, univerzitetni profesorji, umetniki, skladatelji, operni pevci ali ustvarjalci na drugih področjih, brezplačno odtegnejo od svojega duhovnega zaklada del Slovencem.

...

Ko gre za dvojezične ljudi v enojezičnem govorečem prostoru, moremo govoriti o marginalnosti. V tujejezičnem okolju morejo emigranti predstavljati otočno, osamljeno, razpršeno skupino za delo, v kateri je veliko idealizma, tako da lahko govorimo o zdomskih ustvarjalcih in o avtomarginaciji v prid skupnosti, to je opazil pred kratkim tudi dr. Jože Velikonja pri svojem obisku v Argentini.

...

Dilema marginalnosti človeka je, da ga privlačuje tako eno kakor drugo okolje, ne more uživati obeh in tudi ne pustiti kateregakoli od obeh. Alternativi privlačujeta in hkrati odbijata. Ni pa mogoče sprejemati samo tisto, kar je privlačno, in odstranjevati neprijetnosti. Kadar se emigrantski sinovi tega ne zavedajo, jih tarejo vprašanja lastne identitete.

Vprašanja, ki sem jih zastavil ob začetku, niso rešena, pravzaprav so komaj nakazana. Preprostejše bi bilo zapisati, da se zdomci neogibno zgubljajo v prevladujočem kulturnem prostoru; da je skupini slovenskih ustvarjalcev v Argentini, čeprav ni bila deležna ne priznanja ne pomoči od zunaj, sploh od nikogar, uspelo vzgojiti naraščaj, ki sloni na krščanskih tradicijah slovenskega naroda. Da so tisti, ki se zanimajo za slovensko kulturo, v neprenehnih gospodarskih težavah, zlasti še, če računajo samo na slovensko občinstvo.

Lahko bi bilo reči, da je sentimentalna navezanost na slovenstvo popolnoma nepraktična in v nekaterih primerih škodljiva posameznikom, ki bi svoje zmožnosti lahko pokazali pred številnejšo močnejšim občinstvom. Lahko je reči, da je končno vse le vprašanje časa, požrtvovalnosti, razumevanja tako matice kakor zamejstva in zdomstva. Zdi se pa, da je že zamujena priložnost za uspešno sodelovanje in medsebojno oplajanje dveh različnih kultur, čeprav dogodki doma, posebno v zadnjih časih, še dajejo upanje.

SLOVENIJA V SVETU

Koroška

Vrsta predavanj o slovenski literaturi na Koroškem se je pričela na inštitutu za splošno in primerjevalno književnost Univerze za izobraževalne vede v Celovcu. V predavanjih bodo skušali izluščiti tematike in način nastajanja slovenske literature na Koroškem. Kot gosta bosta predavala Janko Ferk — Položaj slovenske literature na Koroškem in dr. Denis Poniž — Percepcija koroških avtorjev v Sloveniji.

Nogometno moštvo SAK (Slovenski atletski klub) je uvrščeno med najboljše skupine na Koroškem. V Koroški ligi mu pripada četrto mesto.

Časnik „Aufbau", glasilo ameriških Židov, ki izhaja v nemščini na newyorškem Broadway-ju, je pred kratkim objavil pesem koroškega ustvarjalca Janka Ferka. Pozneje pa se je Ferk predstavil s svojimi pesmimi tudi v „lirični antologiji" dunajskega radia.

Dvojezične krajevne napise je postavila po vaseh Globaška občina. Sklep, da se postavijo dvojezične table, so na predlog EL (enotne liste) sprejele vse tri, v občinskem svetu zastopane frakcije: socialisti, EL in ljudska stranka.

„Avstrijske manjšine in javna občila" je naslov simpozija, ki ga je priredila dunajska skupnost za narodnostna vprašanja. Glavna zahteva zastopnikov narodnih skupnosti, ki so spregovorili, je bila: več možnosti obveščanja avstrijske javnosti o življenju in delovanju narodnih skupnosti v medijih. Po uradnem delu je bila diskusija. Zanimiv je bil prispevek nekega diskutanta, ki je razložil, da Avstrijci kategorizirajo svoje narodne skupnosti v „pohlevne" in „radikalne". Pohlevni so Hrvati in Madžari, radikalni pa naj bi bili Čehi in Slovenci.

ZDA

Vsakoletni koncert clevelandskega zbora Fantje na vasi je bil 5. oktobra. V Slovenskem narodnem domu. Povabljeni so bili tudi zbor Zvon iz Fairfielda. Clevelandčane vodi Janez Sršen, Zvon pa Peregrin Us (od osmih članov zbora je pet Usov!) Njim so se pridružili še Fantje na vasi iz Toronta, ki so imeli naslednji dan koncert Marijinih pesmi v cerkvi Marije Vnebovzete. Nje vodi Ignacij Križman. Ko so skupaj zapeli Oj Triglav, moj dom, je bil čudovit pogled na 40 pevcev v narodnih nošah!

Na Osmi v New Yorku so tudi peli Zvonovci več pesmi, ki so zelo navdušile majhno newyorško srenjo. Dr. Peter Remec je opisal pomen slovenske pesmi za narod, nato pa so brali pismo, ki ga je predsednik Reagan pisal 84-letni Angeli Borštnik in njenemu sinu Jožetu iz Krke na Dolenjskem, ki sta poslala njemu in Gorbačovu steklenico slivovke in še eno brinjevca ter ju pozvala, naj se sestaneta in ob dobri kapljici pogovorita.

Newyorška Prosveta je začela sezono s prireditvijo 15. septembra. Peter Remec in Tone Jenko sta prikazala slovenske pregovore, Simon Kregar je recitiral Šalijev Spev rodni zemlji, dr. Dominika Lango je zapela Gregorčičevo Biseri in Prešernovo Kam. Nato so podajali v skrajšani obliki poučni govor dr. B. Lapajne, za konec pa so mladi zapeli in recitirali nekaj pesmi.

Zbor Kočna iz Sveč na Koroškem je imel dobro turnejo v Kanadi in ZDA; gostoval je v Hamiltonu in Torontu ter v Clevelandu in Chicagu. Ta zbor obstaja že 75 let in je eden najboljših na Koroškem. Vodi ga Anton Feining.

SLOVENSKI GORNIKI V PATAGONIJI

Slovenska odprava na Cerro Torre v Patagoniji (3128 m) je dospela v podnožje gore. Cerro Torre je ena najlepših in obenem najtežjih gora na svetu. Je gora najdrznejših oblik, zastrašujoče strma, stene so ledene in povrhu še vetrovne. Tam vlada zelo slabo vreme. Na vrh je prišlo le 10 odprav, slovenska zdaj poskuša po najzahtevnejši in dosedaj še nepreplezani južni steni. Iz baznega tabora bodo poiskali pot do južne stene, kjer bodo izkopali v led luknjo, ki bo služila kot bivak. Nato bodo plezali po steni, tako da bodo čez dan napenjali fiksne vrvi, zvečer pa se vrnili v bivak. Konec januarja nameravajo izvesti zadnji naskok, če bo seveda vreme to dovolilo. Odpravo sestavljajo vodja Stane Klemenc, šest alpinistov: Francek Knez, Silvo Karo, Janez Jeglič, Pavle Kozjek, Peter Podgornik, Slavko Svetličič, ki imajo vsi veliko izkušenj iz Himalaje, Aconcague, Fitz Roya itd.; zdravnik je Borut Belehar in snemalec Matjaž Fištravec.

MALI OGLASI

Arhitekti

arh. Jure Vombergar — Načrti za gradnje, opreme, dekoracije — Av. Gaona 2776 - 1706 Haedo - T. E. 659-1413

Turizem

Emona — potovalna agencija in prodaja slovenskih knjig — Tucumán 1561, 7. nadstr. - T. E. 46-9440 - pon., sreda, petek od 11.—15. ure.

Gospodarstvo

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127

Kreditna zadruga SLOGA - Mutual SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438

Industrija

Bajda SRL — tovarna parketov — Benavente 3245 - Villa Nueva - 5521 Mendoza, T. E. 26-1627; v Buenos Airesu: Juan B. Alberdi 3981, Capital, T. E. 67-2494

Zdravniki

lic. Zofija Pograjc — klinične analize — Obras sociales - T. E. 629-6901

dr. Julij Savelli ml. — ortoped in travmatolog — T. E. 623-2255; konzultorij: Maestra Triangelli 430, Los Portones - Ituzaingó; ob četrtkih od 19.

Marta M. Križ — kinesiologinja — Maestra Triangelli 430, Los Portones - Ituzaingó; pon., sreda, petek od 16.

Advokati

dr. Katica Cukjati, Roque Sáenz Peña 3245 (Prov. Unidas 250), Lomas del Mirador - vsak delavnik od 17 do 20.

dr. Andrej Fink, Larrea 929, pritl. "A", Capital - T. E. 84-2163 - torek in četrtek od 18 do 20

Prodam

Prodam, Hütte, 4 dele, dobro ohranjene - T. E. 766-1991.

Letos smo pričeli z novim zaglavjem: MALI OGLASI. V njem nudimo slovenskim podjetnikom, trgovcem, profesionalcem in drugim, da lahko dalj časa in poceni oglašujejo v našem listu. Gornje Male oglase smo povzeli med našimi lanskimi oglaševalci; to pot jih objavljamo zastonj. Za bodoče je cena največ štirih vrstic A 2 za enkratno objavo, za ves mesec — 4 številke — A 6.

S tem seveda še vedno obstaja možnost za večje oglase. Oglaševalci lahko naroče male oglase v naši in Dušnopastirski pisarni ter v SLOGI. S tem nudi Svobodna Slovenija novo ugodnost slovenskim podjetnikom in oglaševalcem, ti pa lahko tako podpro naš list v sedanjih težkih časih.

Uprava Svobodne Slovenije

TRADICIONALNA TOMBOLA

na Pristavi

BO LETOS V NEDELJO, 2. MARCA

OBVESTILA

NEDELJA, 2. marca:

Na Pristavi tradicionalna tombola ob 16. uri.

DRUŠTVENE VESTI

Seja Upravnega sveta Zedinjene Slovenije v četrtek, 16. januarja, ob 20. uri v društvenih prostorih.

Šolska kolonija se bo vrnila v soboto, 11. januarja, ob 8.30 z vlakom „Rayo del sol" na postajo Bartolomé Mitre — Retiro.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit, dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)
FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 299831

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985: Za Argentino A 24, pri pošiljanju po pošti A 25; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

✝

Sporočamo žalostno vest, da nas je 3. januarja 1986, v 74. letu starosti, za vedno zapustil naš dragi mož, oče, stari oče, tast, brat, svak, gospod

Jernej Šerjak

K večnemu počitku smo ga spremili na pokopališče Villegas.
Zahvaljujemo se vsem, ki so pokojnika obiskovali, ga kropili in spremili na zadnji poti. Posebna zahvala dr. A. Starcu, ki ga je redno obiskoval in mu podeljeval sv. obhajilo.

Žalujoči:
žena **Zorka,**
sinova **Peter** in **Primož,**
vnuki **Ricardo, Carolina, Christian,**
snahe **Vida** in **Silvia,**
sestra **Ana**
svakinja **Vlasta**
in ostalo sorodstvo.

Buenos Aires, Ljubljana, Črnomelj

Odšel je k Gospodu dragi brat, stric, svak, gospod

profesor France Fric

bivši župnik v Trnovem in Dupljah

V spremstvu dveh škofov, duhovniških sobratov, sorodnikov in faranov iz Trnovega in Dupelj je bil pokopan na Žalah 16. decembra 1985.
Priporočamo ga v molitev.

Brat **Karel,**
svakinji **Nežka** in **Sonja,**
nečakinje **Marija, Anica** in **Marta**
z družinami.

Buenos Aires, Hrvača, Maribor

Marja Rodziewiczówna (73)

HRAST

(DEWAJTIS)

Teta Aneta se je prikazala med vrati, za njo pa so prinesli maline.

Marko se je usedel poleg žene. Prisotnost mačehe in Witolda mu je mračilo čelo. Utihnil je in vihal brke. Čutil je v zraku nov napad na svoj mir. Julka je kakor navadno prva razumela, da se pripravlja družinski prepir, v katerem bosta ona in Marwitz odvečna. Pomignila je Hanki in skupaj sta odšli v park. Amerikancu ni bilo treba dati znamenja. Komaj so se za njima zaprla vrata, že je vstal, vzel čepico in vzdihnil ter krenil v isto smer. Teta Aneta je nasitila Marka z malinami, nato ga je prisrčno poljubila in odšla tako tiho, kakor je vstopila. Imela je za greh, če bi na delovni dan stala brez dela.

Ostali so se molče opazovali. Witold je vstal in nekajkrat prešel salon, kakor da si ogleduje podobe, Irenka je podala možu cigareto, gospa Czertwanova se je nervozno premikala na kanapeju, ne vedoč, kako bi začela svojo zadevo. Marko je nanjo delal mučen vtis.

Mlada gospa Irenka je razumela ta pogled in je prva prekinila molk.

„Gospa Czertwanova je prišla k tebi po opravku, Marko. Vznemirja jo, kaj bo sedaj z njo, ko Skomonti prehajajo v tvojo last?"

„Kaj? Mati je deset let stanovala tam pod mojo upravo in zdi se mi, da ji ni nič manjkalo. Ni potrebovala mnogo prostora, kakor se spominja."

„Torej me boš obdržal? Ne spodil?" je zaklicala in sklenila roki.

„Za kakšnega pa me imate, mati? Kako ste prišli na tako misel? Ni treba soditi ljudi po sebi, toda po dejanjih!"

„Lahko tudi Witold ostane pri meni?" je prekinila Marka in zardela.

„Witold ne! Mati ima pravo in leta, da bi živela v miru in brez truda. On pa naj gre in naj se uči delati! Jaz ga ne mislim vzgajati za delomrzneža in barabo. Zanj v Skomontih ni prostora!"

Gospo Czertwanko so zalile solze. Fant je spreminjal barvo v licu. Videti je bilo, da ga je oblil sram, bol in jeza.

Stopil je pred Marka jezen in žalosten ter izjecljal skozi stisnjene zobe:

„Ne bom beračil za tvoj kruh, lahko si brez skrbi. Rajši tudi od lakote umrem kje za plotom. Jutri odidem."

Irenka je dvignila glavo in s pogledom zadržala Marka, ki je imel že kot navadno na koncu jezika kratek in trd odgovor.

„Gospod Witold," je rekla resno in obenem tudi prisrčno: „Mi ne odločamo v tej zadevi z jezo in sovraštvom. Ne gre za to, da bi se vi popolnoma zgubili, temveč da bi se dvignili. Marko vam gotovo ne odjeda kruha, zahteva pa poboljšanje in delo. Prav resno in mirno premislimo vprašanje vašega zaposlenja. Poiščimo ga skupno."

„Ne bo to tako lahka stvar," je zagodrnjal.

„Vstopi v Kazimirovo trgovinsko pisarno!" je svetoval Marko.

„Ne, ne in ne!" je skočil fant. „Tu, kjer me vsi poznajo? Ne ostanem tukaj, rajši grem v Sibirijo!"

„Revček, ne prenesel bi take spremembe svojega položaja," je vzdihnila mati. „Pri njegovih navadah in nasilnem značaju bi takoj nastali prepiri!"

Vsi so zamišljeno utihnili. Naglo pa se je Irenka živahno premaknila in se obrnila k možu:

„Marko, a Drake-city?"

„Kaj? Misliš, da se bo on tam znašel? Ali bi šel v Ameriko, Witold?"

„Zelo rad. Nič, me tu ne veže. Vse mi je zoprno," je odgovoril brat. „Morebiti me tam čaka sreča? Grem!"

„Tako daleč? Za morje?" je zaječala mati.

„Brez žrtev ne bo mogoče," je rekel Marko, „poslovič se z žalostjo od matere, a čez nekaj let se pozdraviš z veselimi solzami. Pokliči Clarka na pomoč!"

Hitro je vstai in stopil na vrt. Kmalu se je vrnil z Amerikancem.

Zdi se, da je bil Marwitz že obveščen o vsem, kajti takoj je pristopil k Witoldu.

„Gospod," je zaklical, „samo vi me lahko rešite! Jaz vas oddam svojemu bratu namesto sebe. Tam za Oceanom boste našli družino, dom in mojo tovarno sukna. Vse to vam oddam, kajti sploh ne mislim več na vrnitev. Tu imam namreč, kakor vidite, svoje obveznosti in svoj cilj."

„Zdaj bomo slišali že stotič zgodbo o nesrečni usodi njegovega prstana..." je veselo pripomnila Irenka svojemu možu.

„Odrešila si nas, draga, velike skrbi. Morebiti bo Amerika kaj naredila iz te lutke, kajti v Evropi je zgubljen..." je svoji ženi zašepetal mož.

Prav res je taka rešitev težkega vprašanja bila najbolj posrečena.

Razjasnilo se je čelo Witoldu, gospa Czertwanova si je obrisala solze, a Marwitz je pripovedoval čuda o deželi onkraj Oceana.

Mir se je zopet vrnil...

— — — — — — — — —

Potem so se vsi veselo in v sporazumu poslovili ter se odpeljali. Večer je padal...

Kot nekoč je stala na hodniku leve službaniške stavbe gruča delavcev in služabnikov, povečana še z onimi, ki so prišli s pristav, iz Ejnikov, Budrajsov in Skomontov. Isti svetlolasi velikan je ukazoval kratko in odločno, z vidno željo, da bi bil čimprej prost.

Potem pa so vsi kot v en glas zaželeli:

„Labanakt, pone!" (Lahko noč, gospod!)

„Likites swejki!" (Ostanite zdravi), je odgovoril gospodar in zaprl delavnico.

Nezaslišana stvar! Marko Czertwan je, vračajoč se v svojo hišo, polglasno popeval neko pesmico. Naučila ga je gotovo že Irenka.

Vsi so že spali, le ona je še bedela, naslonjena na okno in pričakovala svojega moža.

„Si vse končal?" ga je prisrčno pozdravila in mu ponudila roko.

„Končal!" je resno odvrnil in se zravnal v vsej svoji lepoti. „Vse nared! Nobene misli nisem pustil neizpolnjene! Zemlja je moja! Dobil sem nazaj, kar sem prisegel! Moj stari hrast živi in bo preživel še veke! Danes mi je šumel tako mogočno, kakor da je mlad!"

„O, kako si ponosen, Wejdawut!" se je ljubko nasmejala. „Ali pomniš še, kako strašen prepad in skrbi in muke so bile še med nama? Vse si zgladil. Bilo jih je legijon sovražnikov, a ti en sam samcat — junak! Zdaj je tudi čas, da se odpočiješ in si srečen! Zrasel si kakor tvoj Dewajtis za zgled celim rodovom! Zdaj ti nič več ne manjka."

„Nič! Prišel sem na cilj. Lahko se spočijem," ji je zašepetal, zagledan v mrak noči in v zvezdnato nebo.

Čez trenutek je zamrmral kakor sebi samemu:

„Da, še nekaj mi manjka! O, manjka! Pa nimam sil za to. Hrast mi šumi, da vse mine in da je zman vsa mogočnost brez božje pomoči. Veliki hrast gleda in bolje ve kakor mi, enodnevnice! Vse mine! A tudi če bi ne minevalo..."

Zaiskrile so se mu oči in skozi zobe je dodal s kamnitim uporom:

„Če se zgodi, kar se ima zgoditi, ali ne — Šemajtys bo živel vekomaj!"

„Živel vekomaj!" je ponovil odmev tihe noči sredi stoletnih lip z drhtenjem prirode in odnesel glas vedno tiše prav do valov Dubisse in med vrhove hrastovega gozda.

„Vekomaj!" tako se zdi, da govori vsa zemlja, obdelana s porazi, zgubami in večnimi borbami.

Tako je pritrjevala svojemu sinu...

K o n e c